

Metoda pozorování

Definice:

objektivní sledování činnosti(např. žáků a učitelů) prostřednictvím pozorovatelných jevů.

objektivní odb. úroveň, zkušenosti, postřeh, osobnostní zaměření,...
nejen při vlastním pozorování, ale i při interpretaci výsledků

zákl. vlastnosti: vždy je **plánovité a systematické**

Průběh pozorování:

přípravná fáze (plán, systém záznamu, protokol,...,předvýzkum)

vlastní pozorování

první etapa - globální percepce (identifikace sledovaného jevu)

druhá etapa – prohlubující se informace mezi pozorovatelem a pozorovaným jevem

třetí etapa – registrace pozorovaných jevů (záznam – audio, video, pozorovací archy, protokoly, schématické záznamy různého typu)

čtvrtá etapa – rozbor vzhledem k hypotézám a cílům (co nejdříve po provedení výzkumu)

pátá etapa – interpretace výsledků

Úskalí:

- **nedostatečná příprava pozorovatele** (nebezpečí povrchnosti, spekulativních závěrů)
- **nedostatečné zajištění validity a spolehlivosti** (procento shody mezi pozorovateli, opakování, analýza rozptylu)
- **subjektivní vstup pozorovatele** (nedostatečná odbornost, oproštění se od předsudků, pozorovací schopnosti, postřeh,...)
- **nedostatečná schopnost dedukce (vysuzování)**

Rozhovor

Definice:

(též **interview** nebo **dotazování**) je druhem exploračních metod, při nichž se navozuje přímý komunikační styk se zkoumanými subjekty, které jsou otázkami nebo jinými stimuly podněcovány ke sdělování požadovaných verbálních informací. Je cíleně orientován a připraven.

Druhy rozhovoru:

- **skupinový rozhovor** zjišťuje chování, názory, mínění, postoje ve skupině (opak křížového výslechu)
- **osobní (individuální) rozhovor** umožňuje navázání těsnějšího osobního kontaktu
- **standardizovaný rozhovor** (formální dotazování) umožňuje získat data ke kvantifikaci výsledků
- **nestandardizovaný rozhovor** (hloubkový, otevřený) poskytuje prostor k odpovědím
- **volný rozhovor** - je stanoven pouze cíl
- **prostý rozhovor** – je v hrubých rysech specifikován

Druhy otázek v rozhovoru:

- uzavřená otázka – omezuje volnost odpovědi
- alternativní – ano, ne
- výběrová – nabízí několik možností odpovědi
- otevřená – zcela svobodná (jen stanoví problém)
- polootevřená – zachovává kategorizovanou odpověď, ale umožňuje i jinou
- nepřímá – položím ji skupině, ale hledám odpověď jedince
- zvláštní druhy – filtrační, vstupní, kontrolní, kontaktové,....

Formulář rozhovoru:

Pilotáž – příprava na průběh rozhovoru a sled otázek – hledají se vhodné formulace otázek

Pretest – zkušební dotazování podle návrhu z pilotáže

Vytvoření systému otázek – rozlišit otázky vstupní, hlavní, jejich uspořádání (od jednoduchých ke složitějším)

Závěrečná redakce jednotlivých položek – kontrola všech aspektů, uplatnění tzv. psychologické lži (aby se nepoznal cíl výzkumu)

Technika rozhovoru:

tzv. měkké, tvrdé nebo neutrální dotazování – podle ochoty a ovlivnitelnosti dotazovaného

Záznam rozhovoru:

- **v průběhu** (zápis, protokol) – zpomaluje průběh, ale je přesný
- **po ukončení** - nebezpečí ztráty některých informací
- **kombinace** – nejpříjemnější
- **technické provedení záznamu** (mag., video)

Dotazník

strukturovaný, nestrukturovaný, kombinovaný sociometrický (technika kritických událostí)

Požadavky na dotazník ve vědeckém výzkumu:

- má hodně podob. s rozhovorem, ale je ještě náročnější na formulaci otázek
- v návodu vysvětlit význam prováděného šetření
- nedvojsmyslná formulace otázek
- ot. nesmí být sugestivní, příliš intimní
- udělat předvýzkum na 30 resp., počítat s 50 – 60% návratností

Realizace dotazníku

- výběr výzkumného vzorku respondentů
- sestavování dotazníku
- vyzkoušení
- realizace
- zpracování

Pedagogický experiment

Definice:

V nejobecnějším slova smyslu je to objevování něčeho nového postupným zkoušením, určitá aktivní činnost, druh praxe, jíž člověk záměrně působí na objekty svého prostředí. Vědecké experimentování sleduje teoretické obohacení poznání člověka. Počítá s uvědomělým zásahem experimentátora do skutečnosti – chce, aby exp. mohl být opakován, aby mohl systematicky měnit podmínky a zaznamenávat změny ve výsledcích.

Základní rysy exp.:

- přesný popis objektu exp. před zásahem
- přesný popis zásahu do exp.
- přesný popis objektu exp. po zásahu

Zásady:

- **teoretické východisko**
- **struktura experimentu** – hypotézy, výzkumná otázka, exp. situace, kontrola a registrace průběhu, analýza výsledků
- kontrola všech podmínek (závislá a nezávislá proměnná, konstanty)

Experimentální techniky a projekty:

- technika jedné skupiny
- technika paralelních skupin – kontrolní skupina
- technika rotace faktorů – práce s více skupinami (křížová výměna exper. činitele)
- experimentální projekty – pracuje se s větším počtem nezávislých proměnných

Klasifikace experimentů:

- laboratorní exp.
- přirozený
- jednofaktorový (klasický) – jedna nezávislá proměnná
- vícefaktorový – dvě a více nezávislých proměnných
- školní exp. (nové formy výuky)
- kvaziexperimentální – např. ex post facto (experiment přírody) – dodatečná analýza pozorovaných výsledků
- individuální

Nedostatky exp.:

- neprůkaznost výsledků, jehož příčinou bývá většinou **formalismus** (citlivost na vlivy)
- efekt novosti (zvyšuje výkon v testu)
- tzv. Hawthornův efekt (experimentátor „vyhecuje“ probandy)
- stejně tak placebo efekt

Analýza dokumentů:

Definice:

Analyzovat lze dokument zachycený v podobě (psané, tištěné, záz, mag., video, film), která nabízí významné informace (jak pro praxi, tak pro teorii)

Jsou to základní normativní dokumenty (podklady) – usnesení , zákony, plánování, archivní materiály, ale i záznamy význačných akcí (utkání, trénink, atp.).

Hodnotitel si všímá především:

- zjištění věrohodnosti pramene
- spolehlivost informačního zdroje

Klíčové je posouzení tohoto materiálu s maximální mírou objektivity, které se má konfrontovat s praxí, realitou